

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן רַצְמָא

שַׁבְּדִיל, אָבֵל אִם הֵינָה (ב) יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל (ג) מִבְּעוֹד יוֹם וְחֻשְׁבָּה לוֹ, (ד) אֵינּוּ צָרִיף לְהַפְסִיק (אֶפְלוּ מִשְׁתַּהֲבֵה) (כ"ט), וְאִם הֵינָה (ה) יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵה וְחֻשְׁבָּה לוֹ, * צָרִיף לְהַפְסִיק. (ו) יִזְנֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֵינִי מְלִי בְּסַפֵּק חֻשְׁבָּה, אָבֵל בּוֹדֵאי חֻשְׁבָּה, אֶפְלוּ הֵינָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל, פּוֹרֵס מִפָּה וּמִבְּדִיל וְגוֹמֵר סְעוּדָתָהּ: הֵנָּה וְהַמְנַהֵג פְּשׁוּט כְּסִבְרָא הִרְאֵנוּהָ: ב (ז) הֵינּוּ (א) שׁוֹתִים וְאֹמְרֵי בּוֹאוּ וְנִבְדִיל, אִם רַצְוּ לְחֹזֵר וְלִשְׁתּוֹת קִינָם הִבְדִּילָה אֵינָם צָרִיכִים לְחֹזֵר וְלִכְרֹף. * יִזְנֵשׁ מִי שְׁחֹלֵק (ח) בְּדָבָר: ג (ט) * כְּשֶׁמִּפְסִיק לְהִבְדִיל * אֵינּוּ צָרִיף לִכְרֹף 'בוֹרֵא פְרִי הַגֶּפֶן' הַיְטִיב

(3) א"צ להפסיק, ואם התפלל תוף הסעודה, אסור לאכל עד שֶׁבְּדִיל. וְקָטַב כְּשֶׁלֹּחַ אַרְבַּע שָׁאם מִפְסִיק נִרְאָה כְּמִגְרֵשׁ הַמֶּלֶךְ. וְהַגְהֵת י"ג קַטַב

מִשְׁנֵה בְרוּחָה

חָלָה עָלָיו חוֹבֵת הַבְּדִילָה, (ד) וְאִסוּר לְאָכֵל עַד שֶׁבְּדִיל עַל הַפּוֹסֵם: (ב) **יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל**. וְאֶפְלוּ רַק הַתְּחִלָּה בְּעֵלְמָא, שְׁפָרָה בְּרַפְת 'הַמוֹצָיא' מִבְּעוֹד יוֹם וְנִשְׁתַּהֲבֵה לְאָכֵל עַד שֶׁחֻשְׁבָּה [אֲחֵרוּנִים]: (א) **מִבְּעוֹד יוֹם**. וְזָקָא בְּזוּ, שֶׁהַתְּחִיל לְאָכֵל בְּהַתֵּר, (ו) אָבֵל אִם הַתְּחִיל כְּאִסוּר פּוֹסֵק וּמִבְּדִיל: אִף בְּלֵאֵי הֵכִי צָרִיף לְפַסֵּק מִשׁוּם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרֻבֵית שְׁהִיא דְאוֹרְתָא, (ז) אִם הַתְּחִיל לְאָכֵל בְּתוֹף חֻשְׁבָּה שְׁמַע שְׁקָדָם צֵאת הַכּוֹכָבִים, וְכִדְלֵיל בְּסִימָן רַחָה, וְאִין לְסַמֵּךְ עַל קְרִיאַת הַשֶּׁמֶשׁ לְבִית־הַבְּנֵינֵת (וְאֶפְלוּ בְּמִקּוֹם שְׁדָרְךָ לְקָרוֹת), אֲלָא אִם רִגִיל לִילְךָ לְבִית־הַבְּנֵינֵת כְּמוֹצָאֵי־שְׁבָה (8) "מ"א וּש"א": (ד) **אֵינּוּ צָרִיף לְהַפְסִיק**. וְאֶפְלוּ לְקְרִיאַת שְׁמַע הַתְּפִלָּה אֵינּוּ צָרִיף לְהַפְסִיק בְּאִמְצַע סְעוּדָתוֹ, כִּינֵן שֶׁהַתְּחִיל מִבְּעוֹד יוֹם דְּהֵינָה בְּהַתֵּר, וְאִין לְהַתְּמִיר בְּזוּ לְהַפְסִיק, שָׁאם הֵינָה מִפְסִיק בְּאִמְצַע נִרְאָה כְּמִגְרֵשׁ הַמֶּלֶךְ; וְדוּמָה לְזוּ הִרְשֵׁוּ בּוֹכִילֵי־פָא: 'זְכוּרֵי וְשִׁמּוּרֵי, שְׁמִרְהוּ בִּיצִיאַתוֹ, כְּאֵדָם שְׁאֵינּוּ רוֹצֵה שְׁלַף אַתְּהוּ מֵאֶצְלוּ כֵּל זְמַן שֶׁיִּכּוֹל, וְאִם הַפְסִיק תוֹף הַסְּעוּדָה וְהַתְּפִלָּה, כְּתִב הַמְּגַן־אֲבָרְתָם דְּאֶפְשֵׁר הַתְּלָה עָלָיו חוֹבֵת הַבְּדִילָה (8) וְאִסוּר לְאָכֵל עַד שֶׁבְּדִיל: (ה) **יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵה וְחֻשְׁבָּה לוֹ**, הֵינּוּ שְׁלֵטֵב לְשׁוֹתֵת מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹא בְּתוֹף הַסְּעוּדָה, וְחֻשְׁבָּה לוֹ, וְאֶפְלוּ אִם רַק נַעֲשֶׂה (ט) סַפֵּק חֻשְׁבָּה צָרִיף לְהַפְסִיק, (י) דִּשְׁתִּיָּה לֹא דְכָר חֻשְׁבָּה הַיָּא (11) שְׁתוּעֵיל הַתְּחִלָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם: (א) **יִזְנֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֵינִי מְלִי וְכוּ'**. קֹאֵי עַל מַה שְׁכַתְּבַת בְּרַעְיָה קְמוּתָא, דְּבַהַתְּחִיל מִבְּעוֹד יוֹם אִין צָרִיף לְהַפְסִיק אֶפְלוּ כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה וְזֵאי חֻשְׁבָּה, וְלִרְעָה זוּ צָרִיף לְהַפְסִיק, אָבֵל לַעֲנֵן לְכַחֲחֵלָה אִין וְנִקְא־מִנָּה בֵּין רַעְיָה זוּ לְרַעְיָה קְמוּתָא, (יא) דֹּאֵף לְרַעְיָה קְמוּתָא אִסוּר לְהַתְּחִיל לְאָכֵל אֶפְלוּ בְּסַפֵּק חֻשְׁבָּה: **ב (ז) הֵינּוּ שׁוֹתִים**. הֵינּוּ (יב) בְּתוֹף אֲכִילָתָה, וְנִתְחַלַּת אֲכִילָה הֵינָה מִבְּעוֹד יוֹם, וְלִכְף סְבִיבָא לָהּ לְהַדְעָה קְמוּתָא כִּינֵן שְׁלֵא הֵינּוּ צָרִיכִין לְהַפְסִיק אִף שֶׁחֻשְׁבָּה, וְכִדְלֵיל בְּסַעֲיָא, אַ הַאֲמִירָה שְׁאִמְרוּ 'בוֹאוּ וְנִבְדִיל' אִין מִזִּיק לְזוּ (יג) וְנִשְׁאִין לְאָכֵל וְלִשְׁתּוֹת, וְאִין צָרִיכִים לְחֹזֵר וְלִכְרֹף, שְׁלֵא הִשְׁחִיזוּ דְעַתְּמָה עַל־יְדֵי אֲמִירָה זוּ; אָבֵל כְּשֶׁהֵי עוֹקְקִים בְּשִׁתְּיָה לְבַד, דְּצָרִיף לְהַפְסִיק בְּשִׁתְּשְׁבָה, וְכִדְלֵיל, (יד) אִם אִמְרוּ 'בוֹאוּ וְנִבְדִיל', לְכִלֵי עֲלִמָא הִשְׁחִיזוּ דְעַתְּמָה מִהַשְׁתִּיָּה, וְאִם רוֹצִים לְשׁוֹת עוֹד [אֶף־עַל־פִי שְׁאֵינִם וְנִשְׁאִין] צָרִיכִים לְחֹזֵר וְלִכְרֹף: (ח) **בְּדָבָר**. סְבִיבָא לָהּ, דְּכִינֵן שְׁאִמְרוּ 'בוֹאוּ וְנִבְדִיל' צָרִיכִין לְחֹזֵר וְלִכְרֹף, (טו) וְהַעֲקָר כְּרַעְיָה קְמוּתָא: **ג (ט) כְּשֶׁמִּפְסִיק לְהִבְדִיל**. הֵינּוּ, (טז) אֶפְלוּ אִם הֵינָה קְבוּעָה

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

לְהַתְּחִיל לְאָכֵל בְּסַעֲוֵה גַם מִשׁוּם קְרִיאַת שְׁמַע וְהַתְּפִלָּה (12), דְּאִסוּר בְּרַל"ה בְּסַמּוֹן לְהֵן וְדַהֲיָה, ע"ש עוֹד: (ט) וְאִין אִם הִבְדִיל בְּתַפְלָה אִסוּר, וְכַדְמוּכָה בְּתַפְלָה קִי"ז וְזוּהוּ לְרַעְיָה חֲמוּגֵי־אֲבָרְתָם, אָבֵל בְּפִרְיֵי־מִגְדִים כְּתִב שְׁאִין דִּינוּ כְּזוּ, דְּלֹא דְמִי לְדוּשׁ דִּיעֲלִידֵי הַקְּהֵלָה הוּא שְׁבַת וְאִסוּר בְּתַלְמֵי־הַיָּם, שְׁפָרָה הוּא אֲבִילוּ, וְלָכֵן תַּל חוֹבֵת קוֹדֵשׁ, מַה שְׁאִין פִּן בְּתַבְדִּילָה דְּצִיּוֹן לֹא הוּא לְשׁוּם דְּכָר. וְעֵינֵן בְּהַשְׁבִּיחַ בְּגִין עוֹלָם בְּסִימָן ו, וְהוּבָא בְּפִתְחֵי־חֻשְׁבָּה הַתְּנַשׁ, דְּגַם לַעֲנֵן קוֹדֵשׁ הוּא מִסְתַּפֵּק: (א) וְאִף דְּהַפְגֵן אֲבָרְתָם כְּתִב וְזוּהוּ דוּקָא לְמֵאן דְּבַדְלָה דְאוֹרְתָא, אָבֵל לְמֵאן דְּאִמֵר דְּכִנֵּן אִין צָרִיף לְפַסֵּק מִכִּינֵן שְׁכָבֵר הַתְּחִיל לְאָכֵל, עֵינֵן שֶׁם - כְּסַפֵּר נִתְרַשְׁלוּם הַקֹּשֶׁה עָלָיו לֹא דְמִי לְשִׁאֵר דְּכָר שְׁהִיא מְדַרְבָּנָה, דְּהִסָּם הַשֶּׁמֶשׁ מִשׁוּם שְׁמָא וְשִׁפְתָה לְבַד, מַה שְׁאִין כִּן כְּזוּ דְאִין הַשֶּׁמֶשׁ מִשׁוּם שְׁמָא וְשִׁפְתָה לְבַד, אֲלָא דְקָדָם קוֹדֵשׁ וְהַבְּדִילָה הַשְׁעִימָה אִסוּר בְּעִצְמוֹתָהּ וְלָכֵן אֶפְלוּ עִימָה בְּעֵלְמָא אִסוּר, אִם־פִּן מִסְתַּבְרָא דְאֶפְלוּ בְּדִיעְבַר צָרִיף לְהַפְסִיק (10), וְכֵן בְּגִין־הַיָּם מִזְמִינָה עָלָיו, עֵינֵן שֶׁם: (א) וְהוּסְפִידֵי־שְׁבַת וְנִרְדֵי־הַיָּם, וְכֵן מוּכָה מִמְגַן־אֲבָרְתָם, וְעֵינֵן לְעִיל בְּסִימָן רַחָה וְזוּהוּ בְּדָבָר הַשְׁעִי וְזוּהוּ בְּבִיבָא שְׁכַתְּבוּ שֶׁם בְּבִיבָא הַלְבָּה (11): (ב) וְעֵינֵן בְּאִילֵה רַבָּה שְׁכַתְּבַת דְּאִין זוּ מוּכָה, וְעַל־בְּלִפְנֵימָה כְּמַה שְׁאִמְרוּ בְּתוֹף הַסְּעוּדָה מִכַּת בְּרִיף הַבְּדִיל בֵּין קוֹשׁ לְחֵלֵי בְּרִי שְׁיִכַל לְהַזְלִיק בָּר וְבִדְוָקָה, וְכִדְלֵיל בְּסוֹף הַסִּימָן, כְּזוּ לְבַד בְּדִיבָא לֹא תַל עָלָיו חוֹבֵת הַבְּדִילָה וְהַמֶּלֶךְ לְגִמְרָה סְעוּדָתוֹ (13): (ג) חִירוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר וּש"א לְרַעְיָה הַמְּגַן־אֲבָרְתָם שֶׁהַעֲתִקְנוּ לְעִיל בְּנִימִים: (ד) רש"י: (יא) מְגַן־אֲבָרְתָם וּש"א, דְּלֹא כְּטִי"ז: (יב) ט"ז בְּמִסְתַּבְרָא וְהַמְּגַן־אֲבָרְתָם בְּשֶׁם הַסִּימָן־מִשְׁנֵה וְהַתְּפִלָּה־שְׁבַת וְהַגִּי"ז, וְכֵן מִשְׁמַע מִהַגִּי"ז בְּבִיבָא: (יג) כֵּן מִשְׁמַע מִהַגִּי"ז וְכֵן כְּתִב הַגִּי"ז, וְדִלָּא כְּמַחֲצִית־הַשָּׁקֵל, וְהוּא פְּשׁוּט, דְּאִין לֹא הֵינּוּ רַשְׁאִין שׁוֹב לְאָכֵל עַל־יְדֵי הַאֲמִירָה, הֵינּוּ תַל עָלֵיהֶם שׁוֹב חוֹבֵת הַבְּדִילָה וְהֵינּוּ צָרִיכִין לְחֹזֵר וְלִכְרֹף, וְכִדְלֵיל בְּרַעְיָא כִּינֵן הַ שְׁאִמְרוּ 'בוֹאוּ וְנִבְדִיל', עֵינֵן שֶׁם: (יד) אָבֵל אִם לֹא אִמְרוּ 'בוֹאוּ וְנִבְדִיל', הַאֲסוּר בְּלִבְד אִין עוֹשֶׂה הַפְסֵק וְהַסְחֵי־הַדְּעַת, וְכִדְלֵיל בְּרַעְיָא סְעִיף־קָטַן כֵּב בְּמִשְׁנֵה בְרוּחָה בְּשֶׁם הַשְׁעִי: (טז) עֵינֵן בְּבִיבָא הַלְבָּה: (טז) אֲחֵרוּנִים:

הַלְבוּת שַׁבַּת סוּמָן רַצְמָ

עַל כּוֹס שֶׁל (ד) הַכְּדֵלָה, (י) *וְיִישׁ אוֹמְרִים שְׁצִירָךְ: ד פֶּשְׁתָּהּ אוֹכַל וְחֻשְׁקָהּ, שְׁאִמְרֵנוּ שְׁאִינוּ צִירָךְ לְהַפְסִיק, 'וּמְרָךְ סַעוּדָתוֹ (יא) וּמְכַרְךָ בְּרַבַּת הַמְּזוּזָן (כ) (יב) עַל הַכּוֹס וְאַחֲרָיֶיךָ מְכַדִּיל עָלָיו. (יג) "וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, (יד) *מְכַרְךָ בְּרַבַּת הַמְּזוּזָן עַל אֶחָד וּמְכַדִּיל עַל אֶחָד: ה (טו) טַעֲמָה וְאָבַל קִדְּם שֶׁהַכְּדֵיל, יְכוּל לְהַכְּדִיל אַחֲרֶיךָ: ו 'שִׁבְחָה וְלֹא הַכְּדֵיל בְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת, (ז) מְכַדִּיל עַד סוּף יוֹם שְׁלִישִׁי. *וְיִישׁ אוֹמְרִים שְׁאִינוּ מְכַדִּיל (ח) אֲלֵא כֹּל יוֹם רֵאשׁוֹן וְלֹא יוֹתֵר. וְדוּקָא 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' וְהַמְכַדִּיל בֵּין קִדְּשׁ לְחֹלִי, (יח) אָבַל עַל הַיָּד וּבִשְׂמִים לְאִינוּ מְכַרְךָ אֲלֵא בְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת. *וְיִישׁ מִי שְׁאוּמֵר דִּהּוּא דְקִנְיָמָא לָן טַעֲמָה מְכַדִּיל, הֵגִי מִלֵּי הַיָּבָא דְהַכְּדֵיל בְּלֵיל מוֹצָאֵי־שַׁבַּת, אָבַל אִם לֹא הַכְּדֵיל בְּלַיְלָהּ, כִּינּוּן שְׂשַׁעִם, שׁוּב אִינוּ מְכַדִּיל. הֵגֵה וְהַעֲקֵר (יט) כְּפִרְכָּא הַרְאִשׁוּנָה. וְמִי שֶׁמְתַעֲנֶה (כ) שְׁלִשָּׁה יָמִים

ו לדעת ספרים ז נקמטים פסקין כט ח קרב המגיד שם ט פסחים ק"ה י שם כ"ז קדבא לביבת כוטרספית וטרא"ש כ הר"ף והפאונים ק"י גרשמים ל שם לענין אור ופסקי שפון לקמטים בו ט"ו טעם בתיג

פָּאָר הַיִּטֵּב

וּמִיָּא עָמַב דִּישׁ לְזַמְרָא שְׁלֵא לְהַכְּדִיל בְּאִמְצַע הַסַּעוּדָה, עַם יֵשׁ מְחַלְקַת אִם וְכִרְךָ אַחֲרֵיכּוֹ הַמּוֹצֵיא, כְּמִישׁ דְּסַמְן דַּעַם סִידָ: (ז) עַל הַכּוֹס. וְהַמְרָא לְשִׁמּוֹת מַכּוֹס שֶׁל

הוא אסור לשמות מכוס חייב הכדלה כיון שלא אכלו רק שתיים; וצ"ל המגיד כאן ששאלו מחלה ואחרי ששם, וענין ט"ז ומ"א: (ז) הכדלה, וכן דעת השו"י והפ"ח.

מַלְשָׁנָה בְּרִירָה

מִתְחַלְקָה לְשִׁתְּיָה לְכַר דְּמַחְזִיב לְהַפְסִיק, אִפְלוּ הֵכִי אִינוּ צִירָךְ לְכַרְךָ עִמָּה 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן', שְׁנֹפְטֵר בְּכַרְבַּת 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' שְׁבַרְךָ עַל שְׁתֵּיתָה הַרְאִשׁוּנָה; וְאִין צִירָךְ לֹמַר אִם קָאִי בְּאִמְצַע אִכִּילָתוֹ, שְׁאִינוּ צִירָךְ מִן הַיָּד לְהַפְסִיק, וְרוּצָה עִמָּה לְהַכְּדִיל עַל הַיָּד, שְׁאִינוּ צִירָךְ לְכַרְךָ עָלָיו 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' אִם כְּבָר בְּרַךְ 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' עַל הַיָּד שְׁבַרְךָ הַסַּעוּדָה אוֹ שְׁלִפְנֵי הַסַּעוּדָה; וְכֵן אִם מְכַדִּיל עַל הַשֶּׁכֶר בַּתּוֹךְ הַסַּעוּדָה, אִינוּ צִירָךְ לְכַרְךָ 'שֶׁהַלֵּל' אִפְלוּ אִם לֹא בְּרַךְ כָּלל 'שֶׁהַלֵּל' מִתְחַלְקָה, שְׁבַרְבַּת 'הַמּוֹצֵיא' פּוֹטֵרָה אוֹתָהּ: (י) *וְיִישׁ אוֹמְרִים שְׁצִירָךְ, סְבִירָא לְהוֹ, (י"א) דְּכוּסָה שֶׁל הַכְּדֵלָה הוּא עֵנָן בְּכַיִן עֲצֻמוֹ וְאִין שְׁבַרְךָ לְסַעוּדָה. (י"ב) וְהַעֲקֵר כְּדַעָה רֵאשׁוּנָה, (י"ג) וּמְכַל מַקּוֹם טוֹב לְזַמְרָא לְכַתְחֵלָה שְׁלֵא לְהַכְּדִיל בְּסַעוּדָה לֹא עַל הַשֶּׁכֶר וְלֹא עַל הַיָּד אִם כְּבָר בְּרַךְ מִתְחַלְקָה עַל הַיָּד. (י"ד) וְאִם הוּא מְכַרְךָ לְהַפְסִיק וְלַהַכְּדִיל, כִּינּוּן שְׁתֵּיתָה עוֹסֵק מִתְחַלְקָה בְּשִׁתְּיָה לְכַר, לֹא יְכַרְכֵּי. (י"ה) וְהַעֲקֵר כְּדַעָה רֵאשׁוּנָה: ד (י"א) וּמְכַרְכֵּי וְכוּ'.

בְּאוֹר הַלֵּכָה

לְהַכְּדִיל, כֵּן מוֹכַח לְעֵיל בְּרַע"א סַעִיר ד, עֵינֵי שָׁם. וְיִמָּה שְׁבַתָּה הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם בְּסוּף סַעִיר־קֶטֶן ו' דִּישׁ מְחַלְקַת אִם מְכַרְךָ אַחֲרָיֶיךָ הַמּוֹצֵיא, הוּא טַמּוּס מֵאֵד, וְכִבֵּר תְּמַדוּ עָלָיו הַתְּחִיבוּתִים כְּנֹה: * וְיִישׁ אוֹמְרִים שְׁצִירָךְ, הֵנָּה בְּבִיחֵי־וֹסֵף וְכֵן בְּבִיחֵי וּמְגוֹן אֲבֵרָתָם דְּחָקוּ עֲצֻמָּן לְיִשָּׁב טַעֲמָה הַיִּשְׂרָאֵלִים, וְהַקְּדוּשָׁה קָמָא לָן בְּרַע"א סַעִיר ד דְּאִין צִירָךְ לְזַמְרָא לְכַרְכֵּי 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן', וְהַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם אִסִּיק דְּטַעֲמָה הַיִּשְׂרָאֵלִים הוּא כְּמוֹ שְׁבַתְּיָה בְּמַשְׁכֵּה בְּרִירָה, וְכַבְּאוֹר הַגֶּרִיא קַתֵּב דְּהַיִּשְׂרָאֵלִים לֹא תַחֲמִיד לְזַמְרָא וְלְכַרְכֵּי 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' כֵּן כְּשֶׁאִמְרוּ מִתְחַלְקָה 'בוֹרָא וְנִכְדִיל', וְהַיִּשְׂרָאֵלִים הֵנָּה אֵיזֵל לְשִׁיטְחוֹ בְּכַעֲרָה ב דְּסְבִירָא לֵה שָׁם בִּיבֹאִי וְנִכְדִיל' הַצִּירָךְ לְהַפְסִיק וְהַשָּׁם הוּא דַעַת מְהַרְרִיק לְפִי דְכַרְכֵּי, וְכֵן בְּוֵהוּ, וְהַמְּלִיא קְדִינָן דְּסְבִירָא לָן שָׁם כְּדַעָה כְּפִינָא, אִין צִירָכִים לְזַמְרָא וְלְכַרְכֵּי אִף כְּשֶׁאִמְרוּ 'בוֹרָא וְנִכְדִיל' וְיִתְנַהֵה כֵּל זֶה כְּשֶׁהוּא בְּאִמְצַע סַעוּדָה, אָבַל כְּשֶׁהוּוּ עוֹסֵקִים מִתְחַלְקָה בְּשִׁתְּיָה לְכַר וְאִמְרוּ 'בוֹרָא וְנִכְדִיל', נִרְאָה דְלְכַלֵּי עֲלֵמָא עִירוּן לְזַמְרָא וְלְכַרְכֵּי, דְלֹא מְצִינוּ שְׁפִלְגַּי עָלָיו דַּעָה הַרְאִשׁוּנָה כְּנֹה. וְהַפֶּה מְשַׁטַּע מִזֵּה הַקֶּטֶן סוֹבֵר פְּדַעַת הַשֶּׁיז בְּרַע"א סַעִיר ד לְעֵנָן בְּרַבַּת 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' עַל כּוֹס שֶׁל קְדוּשָׁה כְּשֶׁאִמְרוּ 'בוֹרָא וְנִכְדִיל', וְעֵינֵי מִה שְׁבַתְּיָה לְעֵיל בְּשָׁם הַתִּיִּסְפָּה־שְׁבַתָּה, וְאִסִּיקֵן מְמִילָא לְפִי זֶה אִין לְחַמְמִיר לְכַרְכֵּי מִה שְׁבַתְּיָה הַמְּגוֹן אֲבֵרָתָם שִׁישׁ לְזַמְרָא שְׁלֵא לְהַכְּדִיל בְּאִמְצַע סַעוּדָה, וְגַם שְׁצִירָא אַחֲרֵי־הֵם הַקָּשׁוּ עַל הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם כְּנֹה, וְהַמְּהַרְרִיק לֹא כַתֵּב זֶה אֲלֵא לְשִׁיטְחוֹ בְּכַעֲרָה א דְּסְבִירָא לֵה דְבִתְּוֵי אֲבֵרָתָהּ לְדִינָן דְּהַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָהּ כְּכִבְרָא רֵאשׁוּנָה בְּכַעֲרָה א דְּאִין מְפַסִּיקוּן, וְכִמּוֹ שְׁבַתְּיָה הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָהּ בְּשָׁם כְּנֹה מְהִיר, כְּנֹדֵא אִין צִירָךְ לְכַרְכֵּי 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' עַל הַכּוֹס, הַיִּצְאָה מִקֵּל זֶה דְּהַמְכַדִּיל בְּאִמְצַע הַסַּעוּדָה, פְּשוּט וְכִבְרָא דְּאִין צִירָךְ לְכַרְכֵּי בְּרַבַּת 'בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן' עַל הַכּוֹס אִם בְּרַךְ מִתְחַלְקָה עַל הַיָּד, וּמְכַל מַקּוֹם הוּאִיל וְנִמְיָק מִפְּסָה הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָהּ וְגַם פְּסָה אַחֲרֵי־הֵם הַתְּחִיבוּתִים קְדִינָן דְּכַרְכֵּי, לְכֵן כְּתַבְּיָה כְּמַלְשָׁנָה בְּרִירָה דְּטִיב לְהַכְּדִיל לְזַמְרָא כְּנֹה שְׁלֵא לְהַכְּדִיל בְּאִמְצַע הַסַּעוּדָה: * מְכַרְכֵּי בְּרַבַּת הַמְּזוּזָן עַל אֶחָד, וְשׁוֹמְהוּ, כְּמוֹ שְׁבַתְּיָה בְּמַשְׁכֵּה בְּרִירָה, וְהַמְּפַלל אַחֲרָיֶיךָ מְכַדִּיל עַל הַכּוֹס: אָבַל בְּרִישָׁא שְׁצִירָךְ לֹא אֲלֵא פּוֹס אֶתְרָא, וְאִינוּ יְכוּל לְשִׁמּוֹת מַכּוֹס עַד אַחֲרֵי הַכְּדֵלָה, מִשְׁמַע מִכִּיחֵי וְכוּ'

הַיָּד, לְמֵאֵן דְּאִמְרַת בְּרַבַּת־הַמְּזוּזָן טַעֲמָה כּוֹס, וְעֵינֵי סַמְנָן קַפֵּב סַעִיר א: (יב) עַל הַכּוֹס, וְאִינוּ טוֹעֲמֵו (כ) עַד אַחֲרֵי הַכְּדֵלָה, כְּדִי שְׁלֵא יִפְגְּמוּ: (יג) וְאִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כּוֹסוֹת וְכוּ', (כ"א) הַטַּעֲמָה, דְּאִין אוֹמְרִים שְׁפִי קְדִישׁוֹת עַל כּוֹס אֶחָד, (כ"ב) וְרִישָׁא דְּאִין לֹא כִי אִם אֶחָד, שְׁאִינוּ: (י"ד) מְכַרְכֵּי בְּרַבַּת הַמְּזוּזָן, וְיִתֵּר (כ"ג) לְשִׁמּוֹת מַכּוֹס אִף שֶׁהוּא קִדְּם הַכְּדֵלָה, דְּכוּסָה שֶׁל בְּרַבַּת־הַמְּזוּזָן שְׁבַרְךָ לְסַעוּדָה. (כ"ד) וְכֵל זֶה לְמִי שֶׁזֶּנְהָר תַּמִּיד לְכַרְכֵּי עַל כּוֹס, אָבַל לְמִי שֶׁמְכַרְכֵּי לְפַעֲמִים בְּלֹא כּוֹס, לְפִי שְׁשׁוּמְךָ עַל הַכּוֹס קִיִּים שְׁסְבִירָא לְהוֹ דְּאִין בְּרַבַּת־הַמְּזוּזָן טַעֲמָה כּוֹס, אֶסוּר לֹא לְשִׁמּוֹת אֶתְרָא, דְּזֵה דְּוִקָּא אִם הוּא כְּבָר וְנִפְּאִי חֻשְׁקָהּ, (כ"ז) אָבַל אִם הוּא סַפֵּק אִם הוּא מְכַדִּיל לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס: ד (טו) טַעֲמָה וְאָבַל וְכוּ'. (כ"ח) וְהוּא דִּינָן (כ"ט) אִם הוּוּד וְאָבַל, אִף דְּעִבְרָא בְּמִזִּיד, מְכַל מַקּוֹם צִירָךְ לְהַכְּדִיל אַחֲרָיֶיךָ בְּלַיְלָהּ, אֲלֵא אִתְּרָא דְּמִלְחָא נְקִט, וְכֵן מִה שְׁבַתְּיָה אַחֲרָיֶיךָ בְּכַעֲרָה ו' שְׁבַתְּיָה וְלֹא הַכְּדֵיל, (כ"ט) הוּא הַיָּדִין בְּחִיד וְלֹא הַכְּדֵיל: ה (טז) מְכַדִּיל עַד סוּף וְכוּ', הַכֵּל אֵלוּ הַשְּׁלִשָּׁה יָמִים (ס) שְׁנֵיכֵם עוֹד לְשַׁבַּת הָעֵבֶר, וְהַפְּאֵן וְהַלְאָה שְׁנֵיכֵם לְשַׁבַּת הַבָּהָה. (כ"ט) וּמְכַל מַקּוֹם, בְּכַלֵּי עֲלֵמָא לְכַתְחֵלָה יְקָרִים לְהַכְּדִיל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, דְּחִרְוִין מְקַדְּמִין לְמַצְוָה, (כ"ט) וְגַם דְּאֶסְרָא לֹא לְאָכַל קִדְּם שְׁבַרְכֵי בֵּין דְּבִרְדֵּי הוּא לְהַכְּדִיל, כַּתֵּב בְּחַדִּישִׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר בְּשָׁם סַפֵּר לְשׁוּן־חֲקָמִים, (ל) דְּבְּמוֹצָאֵי־יוֹם־טוֹב אִין לְהַכְּדֵלָה תְּשִׁלוּמִין, דְּבְּשַׁבַּת שְׁבַרְךָ לֹמַר דְּהַשְּׁלִשָּׁה יָמִים רֵאשׁוּנִים שְׁנֵיכֵם עוֹר לְשַׁבַּת שְׁעֵבֶר, מִה שְׁאִין כֵּן בְּיוֹם־טוֹב, וּמְכַל מַקּוֹם הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגְר מְצַדֵּד שָׁם דְּכֵל יוֹם רֵאשׁוֹן שְׁאִמְרָא יוֹסֵר־טוֹב יְכוּל לְהַכְּדִיל. (י"ז) אֲלֵא כֹּל יוֹם רֵאשׁוֹן, דְּלֹא סְבִירָא לְהוֹ הַכְּבָרָה הַגֵּי'ל, אִף בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן הַטַּעֲמָה הוּא, דְּהַיּוֹם הַזֶּה אַחֲרֵי הַלֵּילָה שֶׁל מוֹצָאֵי־שַׁבַּת: (י"ח) אָבַל עַל הַיָּד וְכוּ', דְּבַרְבַּת עַל הַיָּד, מִשִּׁים דְּבְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת הוּא זְמַן בְּרִיאָתוֹ, וְעַל הַבְּשָׂמִים נְמִי, מִשׁוּם כְּדִי לְהַשִּׁיב נַפְשׁ הַבּוֹאֲרָבָה בְּיַצִּיאַת נְשָׁמָה יְתֵרָה, וְכֵל זֶה לֹא שְׁיָךְ מוֹצָאֵי־שַׁבַּת נִפְּאִילָךְ [עו"ש]: (י"ט) כְּפִרְכָּא הַרְאִשׁוּנָה, וְאֶתְרֵיהּ לְשִׂיִּי־אוֹמְרִים קָאִי [א"ר]: (כ) שְׁלִשָּׁה יָמִים וְשְׁלִשָּׁה לַיְלוֹת, עֵינֵי (כ"א) בְּאַחֲרֵי־הֵם שְׁבַתְּיָה דְּהוּא הַיָּדִין אִם מְתַעֲנֶה שְׁנֵי יָמִים וְשְׁנֵי לַיְלוֹת, וְאִפְלוּ יוֹם אֶחָד וְלֵילוֹ, אִף דְּיִכְלֵל לְקָמָם מַצּוֹת הַכְּדֵלָה בְּעֲצֻמָּו אַחֲרֵי תַעֲנִית, מְכַל מַקּוֹם יוֹתֵר טוֹב שְׁשִׁטְמַע בְּמוֹצָאֵי־שַׁבַּת הַכְּדֵלָה מִבְּאַחֲרֵי־הֵם, דְּקָרִיבֵי אֲבִדְלָתָא לְשַׁבַּת עֻדִיף טְפִי, דְּאִין הוּא עַקְרָא מַצּוֹת הַכְּדֵלָה; וְהָא הַנְּקִט שְׁלִשָּׁה יָמִים, מִשׁוּם סִפְפָא, דְּכִינֵן אַחֲרֵי־הֵם יְכוּל לְהַכְּדִיל מִכְּעוֹד יוֹם, וְזֵהוּ דְּוִקָּא בְּשְׁלִשָּׁה יָמִים, דְּנִעְבֵּר

שְׁעֵר הַצִּירָךְ

(י) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם: (י"א) אֵלִיהּ רַבָּה וְש"א: (י"ב) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם, וְשְׁחִיף קָצֵת מְלִשְׁתּוֹ, וְעֵינֵי כְּבָאוֹר הַלֵּכָה: (י"ג) מְאֵמְרֵי־מְרָדְכִי: (י"ד) מְכַרְכֵּי בְּרַבַּת הַמְּגוֹן: (י"ה) גְּמָרָא: (י"ו) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם: (י"ז) וְעוֹמֵר עֵינֵי שָׁם, וְסוּמָה כְּנֹה עַל הַשֶּׁיז וְאֵלִיהּ רַבָּה בְּכַעֲרָה א דְּבַתֵּר לְחַתְחִיל בְּסַפֵּק חֻשְׁקָהּ, וְטַעֲמָה זֶה רַבִּי לְפִי מִה שְׁבַתְּיָה לְעֵיל דְּכַמְעֵט כֵּל הַרְאִשׁוֹנִים אוֹסְרִין כְּנֹה, אֲלֵא דִישׁ לְצִירָךְ לְזַה דַּעַת הַחֻשְׁפָּת־שַׁבַּת שְׁבַתָּה דְּאִין דְּבִירֵי הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם כְּכַרְחִין, דְּלְכַלֵּי עֲלֵמָא מַצּוֹה מִן הַמְּכַתֵּר עֲלִי־פִלְפִינִים מִיהוּ אִיכָא לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס. (י"ז) וְכֵל לְעֵיל בְּסִימָן קַפֵּב סַעִיר א בְּהַגֵּי'הּ, וְלִכֵּן יְכוּל לְטַעֲמָה אִף מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס: (י"ח) כֵּן כַּתֵּב הַרְמִבִּים בְּפִרְקָא כֵּס מִהַלְכוֹת שְׁבַת הַלֵּכָה ה: (י"ט) עַם זֶה מוֹכַח מִהַרְמִבִּים שָׁם פְּתִלְכָה ד' הַמְּכַדִּיל לְמַחְמָה, וּמְכַדִּיל לְמַחְמָה עַד סוּף יוֹם ג': (כ"א) כֵּן מוֹכַח בְּגָמְרָא ק"ז בְּכַבְּרָא דְּאִמְרַת רַבִּי ר' שָׁם, עֵינֵי שָׁם: (ל) וְעֵינֵי בְּסִימָן תַּנַּא בְּשְׁצִירָאֵי־שַׁבַּת. (ל"א) אֵלִיהּ רַבָּה וְש"א: (כ"ב) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם: (כ"ג) וְעוֹמֵר עֵינֵי שָׁם, וְסוּמָה כְּנֹה עַל הַשֶּׁיז וְאֵלִיהּ רַבָּה בְּכַעֲרָה א דְּבַתֵּר לְחַתְחִיל בְּסַפֵּק חֻשְׁקָהּ, וְטַעֲמָה זֶה רַבִּי לְפִי מִה שְׁבַתְּיָה לְעֵיל דְּכַמְעֵט כֵּל הַרְאִשׁוֹנִים אוֹסְרִין כְּנֹה, אֲלֵא דִישׁ לְצִירָךְ לְזַה דַּעַת הַחֻשְׁפָּת־שַׁבַּת שְׁבַתָּה דְּאִין דְּבִירֵי הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם כְּכַרְחִין, דְּלְכַלֵּי עֲלֵמָא מַצּוֹה מִן הַמְּכַתֵּר עֲלִי־פִלְפִינִים מִיהוּ אִיכָא לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס. (י"ז) וְכֵל לְעֵיל בְּסִימָן קַפֵּב סַעִיר א בְּהַגֵּי'הּ, וְלִכֵּן יְכוּל לְטַעֲמָה אִף מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס: (י"ח) כֵּן כַּתֵּב הַרְמִבִּים בְּפִרְקָא כֵּס מִהַלְכוֹת שְׁבַת הַלֵּכָה ה: (י"ט) עַם זֶה מוֹכַח מִהַרְמִבִּים שָׁם פְּתִלְכָה ד' הַמְּכַדִּיל לְמַחְמָה, וּמְכַדִּיל לְמַחְמָה עַד סוּף יוֹם ג': (כ"א) כֵּן מוֹכַח בְּגָמְרָא ק"ז בְּכַבְּרָא דְּאִמְרַת רַבִּי ר' שָׁם, עֵינֵי שָׁם: (ל) וְעֵינֵי בְּסִימָן תַּנַּא בְּשְׁצִירָאֵי־שַׁבַּת. (ל"א) אֵלִיהּ רַבָּה וְש"א: (כ"ב) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם: (כ"ג) וְעוֹמֵר עֵינֵי שָׁם, וְסוּמָה כְּנֹה עַל הַשֶּׁיז וְאֵלִיהּ רַבָּה בְּכַעֲרָה א דְּבַתֵּר לְחַתְחִיל בְּסַפֵּק חֻשְׁקָהּ, וְטַעֲמָה זֶה רַבִּי לְפִי מִה שְׁבַתְּיָה לְעֵיל דְּכַמְעֵט כֵּל הַרְאִשׁוֹנִים אוֹסְרִין כְּנֹה, אֲלֵא דִישׁ לְצִירָךְ לְזַה דַּעַת הַחֻשְׁפָּת־שַׁבַּת שְׁבַתָּה דְּאִין דְּבִירֵי הַמְּגוֹן־אֲבֵרָתָם כְּכַרְחִין, דְּלְכַלֵּי עֲלֵמָא מַצּוֹה מִן הַמְּכַתֵּר עֲלִי־פִלְפִינִים מִיהוּ אִיכָא לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס. (י"ז) וְכֵל לְעֵיל בְּסִימָן קַפֵּב סַעִיר א בְּהַגֵּי'הּ, וְלִכֵּן יְכוּל לְטַעֲמָה אִף מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר לְכַרְכֵּי עַל הַכּוֹס: (י"ח) כֵּן כַּתֵּב הַרְמִבִּים בְּפִרְקָא כֵּס מִהַלְכוֹת שְׁבַת הַלֵּכָה ה: (י"ט) עַם זֶה מוֹכַח מִהַרְמִבִּים שָׁם פְּתִלְכָה ד' הַמְּכַדִּיל לְמַחְמָה, וּמְכַדִּיל לְמַחְמָה עַד סוּף יוֹם ג': (כ"א) כֵּן מוֹכַח בְּגָמְרָא ק"ז בְּכַבְּרָא דְּאִמְרַת רַבִּי ר' שָׁם, עֵינֵי שָׁם: (ל) וְעֵינֵי בְּסִימָן תַּנַּא בְּשְׁצִירָאֵי־שַׁבַּת. (ל"א) אֵלִיהּ רַבָּה וְש"א: (כ"ב) מְגוֹן־אֲבֵרָתָם: (כ"ג) וְעוֹמֵר עֵינֵי שָׁם, וְסוּמָה כְּנֹה עַל הַשֶּׁיז וְאֵל

הלכות שפת סימן רצמ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

לא על השכר ולא על תמין אם קבר בנף מתחלה על ספקו⁽¹⁸⁾ וכו', קגון שקיה ע"ס מתחלה בשתיה לבד, לא יכרה⁽¹⁹⁾.

15) וברכת היין פוטרת אף את השכר, כמבאר בש"ע לעיל (סי' קעד ס"ב). ובטעם הדבר כתב המשני"ב שם (ס"ק ב), ש"ן הוא ראש וראשון לכל המשקים. עוד כתב שם (ס"ק ג), שאם בתחילה קבע סעודתו על היין, פוטרת ברכתו אפילו את המשקים שלא היו לפניו על השולחן בשעה שברך, אבל אם לא קבע עצמו לשתות אלא כוס אחת (שתיה ממנה כמלא לוגמיו כמבאר בביה"ל שם ד"ה יין פטרן, צריך שיהיו המשקים לפניו בשעת הברכה, אך אם היתה דעתו עליהם, יש המקילים לפטור אף את המשקים שלא היו לפניו. נראה משנ"ב לעיל (ס"ק ט).

16) ואף שלענין ליל הסדר כתב הרמ"א לקמן (סי' תעד ס"א) שיש לברך על כל כוס וכוס מארבע הכוסות בנפרד, ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פס"ב הע' לח) שכל זה לענין ארבע כוסות שכל כוס וכוס דא מצוה בפני עצמה, מה שאין כן לענין כוס של הבדלה כשברך קודם לכן על כוס של רשות, שכ"ן ששתיה זו היא המשך לשתייתו הראשונה, אין צורך לחזור ולברך.

[משנ"ב ס"ק יג]

דאין אוקרים שפי קדשות על כוס אחר⁽¹⁷⁾.

17) ובטעם הדבר, כתב לעיל (סי' רע"א ס"ק כח) לענין קידוש וברכת המזון על כוס אחת, שהוא משום שאין עושים מצות חבילות חבילות.

[משנ"ב ס"ק יד]

דכוס של ברכת המזון שפך לפניה⁽¹⁸⁾ וכו', אסור לו לשתות עקה מהכוס של ברכת המזון קדם הבדלה⁽¹⁹⁾.

18) אבל הזכרת מעין המאורע בברכת 'מעין שלש' שאחר שתיית הכוס בלילה, כתב הלחם הפנים (על קצו"ש"ע סי' מד ס"ו) שאין להזכיר.

19) ובביאור הדברים כתב הש"ע הרב (סי' רצ"א ס"ק ב), שהנהוג תמיד כדעת הסוברים שברכת המזון אינה טעונה כוס, אינו יכול לנהוג עתה כדעת הסוברים שטעונה כוס ולשתותה קודם הבדלה, שהרי זה שתי קולות הסותרות זו לזו. אמנם הבן איש חי (שנה ב' פ' ויצא את כ) כתב, שהרגיל לברך ברכת המזון של סעודה שלישית על כוס, רשאי לשתותה, אף אם אינו רגיל לעשות כן בסעודה ראשונה ושניה.

ואף מי שאינו רשאי לשתות מהכוס, דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה פי"ד אות ז) שמ"מ עדיף שיבדיל על כוס זו במקום שאכל, שבכך יחשב כאילו שותה מכוס של ברכת המזון.

ולענין שתיית כוס של שבע ברכות בסעודה שלישית, כתב הא"א (בוטשאטש מהדו"ת ס"ד) שאף הנוהגים לברך ברכת המזון בלא כוס יכולים לשתותה, שאם לא כן לא יהיו אלא שש ברכות, ומן הראוי שיהיו שבע, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' קיג), שכן הוא מנהג העולם. והוסיף, שיש שכתבו שהחתן יזמן על הכוס כדי שיוכל לשתותה וכמו שנהוג שהחתן שותה מהכוס, וכן דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה שם).

ובשו"ת אגרות משה (אריח ח"ד סי' טו אות א) כתב, שרק החתן והכלה ישתו מהכוס, כיון שהחיוב לברך על הכוס הוא בשביל החתן והכלה, ולפיכך מוטל עליהם עיקר החיוב לשתותה, וישנו ממנה יחד כ"מלא לוגמיו, והוסיף, שאם מ"מ רוצה המבכר לשתות אין לעכבו, כיון ששותה לפני החתן והכלה ועדיין חייבת הכוס בשתייה, אלא שישחה מעט כדי שישאר לחתן ולכלה שיעור 'מלא לוגמיו'. דעת הנצי"ב (הובא בארחות רבינו ח"א עמ' קלא) שאף

המבכר ישתה מהכוס. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ב תשובה ט) כתב, שהמטובין לא ישתו, וכן החתן והכלה, אלא המבכר את ברכת המזון ישתה מהכוס שלו, והמבכר את הברכה השביעית ישתה מהכוס שלו.

מאידך, דעת המהר"ל דיסקין והגר"ח מבריסק (ארחות רבינו שם) שאסור לשתות מן הכוס קודם הבדלה כלל.

[שעה"צ ס"ק מד]

מקוה מן הפקדון על-קל-פנים מיהו איקא לקרף על הפנים⁽²⁰⁾.

20) ובמקום מצוה, כיון בסעודות גדולות של נשואין, כתב בביה"ל לעיל (ס"א ד"ה משתחשך) שהמנהג בכמה מקומות הוא להקל ולישב לסעודה אף בספק חשכה. וליישב מנהג זה כתב (שם), שכ"ן שאין בזה אלא חשש איסור דרבנן, והוא במקום מצוה, נוקטים הם להקל כדעת רבי יוסי (שבת לה, א) שזמן בין השמשות מאחר יותר.

[משנ"ב ס"ק טו]

קשה ואכל וכו'⁽²¹⁾.

21) ואם כבר נטל ידיו, ואחר שבצע מן הפת קודם האכילה נזכר שלא הבדיל, כתב הרמ"א לעיל (סי' רע"א ס"ה) שיאכל תחילה ואחר כך יבדיל. ופירש המשני"ב שם (ס"ק כו), שיטעם רק מפרסת המוציא, ובטעם הדבר כתב, שלא תהיה ברכת 'המוציא' לבטלה. והוסיף, שלטוברים שחיוב הבדלה הוא מדרבנן, אין צריך להפסיק באמצע הסעודה, אלא גומר סעודתו ומבדיל. וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (ס"ק ו).

[שעה"צ ס"ק טז]

מתקבצים שם בקלבה ד לסמיצין⁽²²⁾.

22) וזו לשון הרמב"ם שם: 'עיקר הקידוש בלילה, אם לא קידש בלילה בין בשוגג בין במזיד מקדש הולך כל היום כולו, ואם לא הבדיל בלילה מכדיל למחר, ומבדיל הולך עד סוף יום שלישי'. וביאר השעה"צ, שמה שכתב הרמב"ם לגבי קידוש י"ב בשוגג בין במזיד, שייך אף לענין הבדלה הכתובה אחריו.

[משנ"ב ס"ק טז]

יום ראשון ופאטר יום-טוב יכול להקביל⁽²³⁾.

23) ולענין מי ששכח להבדיל במוצאי ראש השנה ונזכר למחרת (בצום גדליה) כתב הש"ד"ח (ח"ו מערכת ח"א אות טו עמ' 344 ד"ה אם) שלטוברים שאפשר להבדיל ביום ראשון שלאחר יום טוב, הוא הדין שיכול להבדיל למחרת ראש השנה, אלא שכ"ן שהוא צום ואינו יכול לשתות מן הכוס, יתן לקטן לשתות, ואין לחוש שמא יבוא הקטן לשתות גם כשאר צומות, שהרי אף בברית שחלה בתשעה באב נותנים לקטן לשתות מן היין.

ואמנם בתשעה באב שחל במוצאי שבת אין מבדילים על הכוס על דעת שישתה ממנה תינוק משום 'דלמא אתי למיסרך' [כמבאר בש"ע לקמן (סי' תקנו ס"א) ובמשנ"ב (סי' תקנט ס"ק ל)] וביאר הגר"ש אויערבך (שש"כ פס"ב הע' ז) שיתכן שלא רומה כוס הברית לכוס ההבדלה כלל, שכ"ן שההבדלה קבועה היא נחשבת אף כוס ההבדלה ככוס קבועה לעולם, אף שאין רגילים לשכוח ולהבדיל בצום גדליה, ולכן חוששין 'דלמא אתי למיסרך', מה שאין כן בברית שאין הכוס חובה וגם אינה קבועה.

[שעה"צ ס"ק לו]

ועין קסימן תצא בשעריה שויכה⁽²⁴⁾.

24) שם כתב, שמי שכח להבדיל במוצאי יום טוב, דעת הבית יהודה שיכול להבדיל כל ימות השבעה, אבל בספר ברכי יוסף כתב שאין לסמוך על כך למעשה.

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן רַצַּח

עו פֶּאָר הַגּוּלָּה

ג' ה'רא"ש קָדֵם י
דבְּרֵיכֹחַ וְיֵשׁ פֶּרֶק י
דפּסָחִים ט חֻמְקֹת
שָׁם מִ"ב ע ה'רא"ש
בְּרִישׁ פֶּרֶק עֲדֵי
דח"ס

וְיִשְׁלַח לִילוּת (כא) וְשָׁמַע הַבְּדִילָה (ו) מֵאֲחֵרִים. וְאֵם אֵין אֲחֵרִים אֲעֵלֹ. * יְכוּל לְהַבְדִּיל (ו) בְּשֶׁבַת (כב) מִבְּעוּד יוֹם
וְלִשְׁתּוֹת (כג) * וְיִקְבַּל אַחֲרֵיכֶם הַתְּעֵנִית עֲלֵינוּ (ת"ה ס' כ"ד): ז יִהְיֶה מִבְּדִיל עַל הַיָּמִין (כד) עַל (ח) שְׁלֹחֵנוּ, אֲפִלוּ הַבְּדִיל
קִדְּם שְׁנֵטֵל יָדָיו פּוֹטֵר הַיָּמִין שֶׁבַתוֹף הַמְּזוּז, שְׂאִינוּ צָרִיף לְבָרֶךְ עֲלֵינוּ. * וְיִגַּשׁ אֲוִמְרִים הֲלֹא פֶטֶר (כה) אֲלֵא-
אִם-כֵּן נָטַל יָדָיו קִדְּם שֶׁהַבְּדִיל: הִגָּה (כו) וְאֵם הַבְּדִיל (ט) תְּחֵלָה, צָרִיף לְבָרֶךְ אַחֲרָיו בְּרַכָּה מֵעֵין שְׁלֹשׁ (ח"ס) וּמְרַכֵּי כֹרֶךְ
כִּיצַד מְבַרְכִין): ח (כז) כִּשְׁפוֹטֵר הַיָּמִין שֶׁבַתוֹף הַמְּזוּז שְׂאִינוּ צָרִיף לְבָרֶךְ עֲלֵינוּ. * גַּם אִינוּ צָרִיף לְבָרֶךְ בְּרַכָּה
אֲחֵרוֹנָה עַל פּוֹס שֶׁל הַבְּדִילָה. וְאֵם אֵין לוֹ אֲלֵא כּוֹס אֶחָד (כח) וְסָבּוּר שֶׁיִּכְיָאוּ לוֹ יוֹן יוֹתֵר, וְהַבְּדִיל עַל

בְּאֵר הַיֵּטֵב

לְאָכַל אַחַר מְרִיבֵי כּוֹבְעִי, עַמֵּא: (ד) שְׁלֹחֵנוּ. נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּבִאוּחוֹ חֲדָר
שְׁרָגִילִין לְהַפְלֵל כְּמִרְ"שׁ וְאֲחֵי"כ מְבַדְּלִין בְּאוּחוֹ חֲדָר. חֲשִׁיב עַל שְׁלֹחֵנוּ. דְּהֵא
בְּדִבְעָם לְשׁוֹת אֲחֵי"כ בְּשֶׁפֶתָה שְׂיֵאכְלוּ אֲחֵי"כ, ט"ז: (ט) תְּחֵלָה. זֶה קָאֵי אִם
הַבְּדִיל קִדְּם נְטִילָה, אַעפ"י שְׁהוּא עַל שְׁלֹחֵנוּ, אִינוּ שָׂךְ לְמַה שְׂיִשְׁתָּה אֲחֵי"כ

בְּאוּר הַלְבָּה

יְבִדִּיל מִיד קִדְּם תְּחֵלָה, וְחֻסֵּם, כִּי שְׁלֹא יִזְאָחַר שְׁתִּית הַכֵּיס הַרְבֵּה מֵעַת שְׁבִירָה
עֲלֵיו בְּרַפְתֵּי הַמְּזוּז: אֲכַל אֵין הַעוֹלָם נוֹהֲגִין כֵּן. אֲלֵא מְתַפְלְלִין וְאֲכִירָהּ מְבַדְּלִין,
וְכֵן מְשַׁעֵצֵעַ קִצַּח בְּדִרְוֵי הַסֵּרִיס: * יְכוּל לְהַבְדִּיל בְּשֶׁבַת מִבְּעוּד יוֹם, עֵין בְּכַרֵּר
מְגִידִים שֶׁסָּבֵם דְּמִיָּד כָּאֵן שְׁלֹא קָבַל עֲלָיו הַתְּעֵנִית כְּמִנְחָה בְּשֶׁבַת, דְּאָז עֵין
שֶׁהַבְּדִיל אִסוּר לְאָכַל, אֲלֵא קָבַל כְּבָר עֲלֵיו שְׂיִתְעַנֶּה ג' יָמִים מִיָּס רֵאשׁוֹן, עֵין שָׁם,
וְדִקּוּךְ זֶה מִמְּגוֹר אֲבִרְתֵּם מִמַּה שֶׁכָּתַב: וּמִרִי שְׁנֵדֵר לְהַתְּעַנּוֹת כֹּל יוֹם רֵאשׁוֹן ג' יָמִים
(כ"ו). וְלַעֲנִיּוּת דְּמִיָּד נִרְאֶה וְהַמְּגוֹר אֲבִרְתֵּם אֵין פְּעוּזָה לָזֶה, וְכִי לְסִתּוֹ דְּבִירֵי הַלְלוֹת
שֶׁבַת שֶׁהֵבִין בְּדִבְרֵי חֲלוּבֵי שְׁלֹא הֵיךְ קִדְּם הַבְּדִילָה קָבַל, וְעִלְמִין כָּתַב עֲלֵיו:
לֹא יִדְבְּרִי טָאֵי קְאָמֵר. עֵין שָׁם וְחֻסְבָּה לָזֶה, שְׁלֹא הֵיךְ לְבִי הַפְּרִימְגִידִים סָפֵר
הַעֲלִיתִי שְׁבַת, בְּאֲשֶׁר כָּתַב בְּעֵצְמוֹ שְׁלֹא הִשְׁיָגוּ וְכִי מִסִּימָן שֵׁיט וְתֵלְאָתוֹ. אֲכַל לְדִבְרֵי
אֵין נִפְקָא מִמַּה כֵּן שֶׁקָּבַל עֲלָיו כְּמִנְחָה, וְלֹא דְמִי לְחֻסְבָּה בְּאָב יוֹמֵי הַכַּפּוּרִים,
שֶׁשָּׁם הוּא תְּעֵנִית חֻבְקָה בְּעֵצְמוֹ. לְכָךְ נִמְרִי שְׁלֹא יְכוּל לְהַבְדִּיל מִבְּעוּד יוֹם, זֶה
נִחְשָׁב לְקַבְּלָה וְיִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְשׁוֹת אַחֲרֵיכֶם. וְאֲפִלוּ אִם נִאֲמַר שֶׁכָּתַב הַמְּגִיד
אֲבִרְתֵּם לְרִוּחַ בְּאֲשֶׁר כָּתַב הַפְּרִימְגִידִים, מִכָּל מְקוֹם לְדִבְרֵי נִרְאֶה דְּאֵין לְהַחֲמִיד
בְּזֶה, כִּי עֲצָאֵי בְּהִדְּאָה בְּאַלְיָה רַבָּה דְּמִיָּד כָּאֵן שֶׁקָּבַל קָבַל עֲלָיו הַתְּעֵנִית בְּמִנְחָה,
וְאֲפִלוּ הִכִּי מֵתֵר לוֹ לְשׁוֹת מִכֵּיס הַבְּדִילָה כֵּין שְׁהוּא עֲדִין וְדָאֵי יוֹם, וְכֵן כָּתַב
בְּמֵאמְרֵי מְרַדְּדֵי גְבִירִין בְּהִרְזָא, כְּאֲשֶׁר אַעֲתִיק לְשׁוֹנוֹ לְקַמָּה: * וְיִקְבַּל אַחֲרֵיכֶם
הַתְּעֵנִית עֲלֵינוּ. דְּהָרֵךְ שְׁשׁוּט דְּהָרֵךְ קָבַל לֹא קָבַל הַתְּעֵנִית בְּמִנְחָה הֵיא, דְּהִשְׁטֵא
שֶׁבַר הַתְּפֵלל מִנְחָה מִקְדָּם שֶׁהַבְּדִיל, אֲלֵא הֵכָא קָבַל הַתְּעֵנִית מִמַּשׁ קְאָמֵר, לֹאסֵר
בְּאֲכִילָה מְשַׁעֵצֵעַ זֶה, שְׂאֵף-עַל-פִּי שֶׁהַתְּפֵלל מִנְחָה וְקָבַל הַתְּעֵנִית בְּתַפְלָה, דְּהִינֵה
שֶׁקָּבַל לְהַתְּעַנּוֹת כֹּל ג' יָמִים רְצוּפִים, מִכָּל מְקוֹם הֵיךְ מֵתֵר לוֹ לְאָכַל כֹּל הַלְלוֹת,
בְּדִין תְּעֵנִית נִדְבָה דְּעִלְמָא שְׁחוּלְף וְאוּבַל כֹּל הַלְלוֹת אֲרִיזֵלִי שֶׁקָּבַל הַתְּעֵנִית,
וְכָאֵן שְׂרֻזְעָה לְהַתְּעַנּוֹת ג' יָמִים (ג') לִילוּת, הֵיךְ מֵתֵר עַל-פְּלִיגִינִים לְאָכַל עַד בְּיָד
הַשְׁמֵשׁוֹת, וְקָאֵטֵר דְּמִבְּדִיל מִבְּעוּד יוֹם וְשׁוֹתָה וְקָבַל עֲלֵיו תְּעֵנִית לֹאסֵר בְּאֲכִילָה
וְשִׁתְּנָה מֵאוֹתָה שְׂעֵרָה, וְצָרִיף קָבַלָה אַחֲרָיָה לְשִׁאֲסֵר — עֵין בְּהַלְכוֹת הַשְּׂעֵרָה כָּאֵב וְיָוֵד
הַכַּפּוּרִים וְתִרְאֶה שֶׁהַדְּבָרִים בְּרוּרִים וּמְכַרְתִּים, עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַפְּאֲמֵרִי מְרַדְּדֵי, וְכֵן
פִּרְשׁ הַעֲלִיָּה רַבָּה, מִי שֶׁמְדַעְנָה ב' יָמִים וְכִי לִילוּת קִדְּם רֵאשִׁי-שְׁעֵנָה וְלֹא הֵיךְ לוֹ
בְּמִצְרַיִם שֶׁבַת מִקֵּי לְשִׁמְעַת הַבְּדִילָה, דָּאֵם הֵיךְ לוֹ, דְּעַת הַמְּגוֹרִים עֲדוּב יוֹתֵר לְעֵשׂוֹת
כֵּין וְיִבְדִּיל בִּילֵי ג', וְאִרְעַ בּוֹ רֵאשִׁי-שְׁעֵנָה, כְּתַב הַמְּגוֹרִים אֲבִרְתֵּם דְּעִשְׂתָּה הַבְּדִילָה עַל
כּוֹס אֶחָד וְקִדְּשׁ עַל כּוֹס אַחֵר, וְלֹא יִשְׁעָה שְׂנִימָה עַל כּוֹס אַחֵר, דְּאֵין אֲוִמְרִים שְׂפִי
קִדְּשׁוֹת עַל כּוֹס אַחֵר אֲלֵא בְּיוֹם-טוֹב שֶׁקָּבַל בְּמִצְרַיִם שֶׁבַת הַתְּחִינּוֹת תְּרַד מִלְמָה הֵיא,
עֵין שָׁם שֶׁהַרְיָף עוֹד בְּעֵנֵן הַזֶּה. וְלַעֲנִיּוּת דְּמִיָּד יֵשׁ לְעֵין בְּעָרֵךְ הַעֲנֵן טוֹבָא אִם
יְכוּל עִמָּה לְעֵשׂוֹת הַבְּדִילָה, דְּהֵאֵף וְסִיס עִמָּה בְּמִבְרָכָה הַבְּדִיל בֵּין קִדְּשׁ לְחֵלִי
אַחֵר שְׁעִמָּה הוּא קִדְּשׁ וְחֻסֵּם עִמָּה בֵּין קִדְּשׁ לְקִדְּשׁ גְּבִירִין לֹא יִסְכֵּן כְּמוֹ

שְׂעֵר הַצִּיּוּן

(ג) תְּרוּמַת-הַדֶּשֶׁן וּמְגוֹר אֲבִרְתֵּם: (ג) דְּבִי אֵין יְכוּל לְהַבְדִּיל מִבְּעוּד יוֹם כְּשִׁתַּל תְּשַׁעֵב כָּאֵב בְּיוֹם א', דְּאֵי יְבִדִּיל יִהְיֶה אֲסוּר לוֹ לְשׁוֹתוֹ, וְנִחְשָׁב כְּקָבַלָה.
וְיִדְלַקְשׁן בְּסִימָן קִדְּמוֹ בְּמִגְוֹר אֲבִרְתֵּם: (ג) תּוֹסַפְתִּי שְׁבַת. וְעֵין לְקַמָּן בְּסִימָן הַקִּסֵּב בְּבִאוּר הַלְבָּה: (ג) מְגוֹר אֲבִרְתֵּם: (ג) מְגוֹר אֲבִרְתֵּם:
(ג) ט"ז וְיֵשׂא: (ג) וְכִי הַכִּרֵּעַ הַמְּחַבֵּר בְּעֵצְמוֹ לְעִיל, וְעֵין שָׁם עוֹד מַה שֶׁכָּתַב הַמְּחַבֵּר וְהַשְׂמִיטוֹ הַשֵּׁנִי, וְכִינְתָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַחֹסֶפֶת-שֶׁבַת(39), וְעֵין מַה
שֶׁכָּתְבוּ שָׁם: (ג) מְגוֹר אֲבִרְתֵּם וּפְרִימְגִידִים: (ג) פְּרִילְשָׁה וּפְרִימְגִידִים:

